

prof. JUDr. HELENA VÁLKOVÁ, CSc.

MINISTRYNĚ SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne 6.2.2015
Čj. MSP-372/2014-OD-SPZ/2
Počet listů: 2
Přílohy: 2

**Nejvyšší soud
Burešova 20
657 37 Brno**

Věc: obviněný A. I. - stížnost pro porušení zákona

Příloha: tr. spisy býv. VOS v Olomouci sp.zn. 3T 58/77 a 1 Rtv 231/90

Podle § 266 odst. 1 tr. řádu podávám ve prospěch obviněného A. I.,

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Olomouci ze dne 8.11.1990, sp. zn. 1 Rtv 231/90.

Rozsudkem bývalého Vojenského obvodového soudu v Olomouci ze dne 26.5.1977, sp. zn. 3 T 58/77, byl A. I. uznán vinným trestným činem nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr. zákona (zák. č. 140/1961 Sb.), jehož se měl dopustit tím, že dne 17.3.1977 na Okresní vojenské správě ve Frýdku-Místku, odvolávaje se na své přesvědčení a sjednaný pracovní závazek s dolem Staříč, odmítl převzít povolávací rozkaz řady E č. 045463, podle kterého byl povinen nastoupit vojenskou základní službu u Vojenského železničního provozního střediska Bohumín dne 1.4.1977 do 12.00 hodin a přesto, že byl upozorněn na tuto občanskou povinnost a seznámen s obsahem povolávacího rozkazu, vojenskou základní službu do 24 hodin po stanovené lhůtě ani v dalších dnech nenastoupil. Za to mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání dvou roků se

zařazením do I. nápravně výchovné skupiny NVÚ MS. Tento rozsudek nabyl právní moci dne 8.6.1977. Obviněný A. I. celý trest se zápočtem vazby vykonal v době od 22.4.1977 do 22.4.1979.

Na základě návrhu A. I. na soudní rehabilitaci bývalý Vojenský obvodový soud v Olomouci usnesením ze dne 8.11.1990, sp. zn. 1 Rtv 231/90, podle § 14 odst. 1 písm. f) zák. č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, výše citovaný rozsudek zrušil ve výroku o uložení trestu odnětí svobody, jakož i rozhodnutí další na tento výrok obsahově navazující. Usnesení nabylo právní moci téhož dne.

V odůvodnění usnesení bývalý Vojenský obvodový soud v Olomouci konstatoval, že skutkovým a právním zjištěním napadeného rozsudku nelze ničeho vytýkat. Náležitě zjištěný skutkový stav byl správně po právní stránce posouzen na základě tehdejší právní úpravy jako trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr. zákona. K jinému zjištění však soud dospěl při přezkoumání výroku o uložení trestu odnětí svobody. Dle názoru soudu se obviněný uvedeného trestného činu dopustil zryze náboženského přesvědčení a s přihlédnutím k současné právní úpravě, možnosti výkonu civilní služby, což tehdy nebylo možné, dospěl k závěru, že uložený trest odnětí svobody je trestem nepřiměřeným, a to rovněž s ohledem na profil a charakter obviněného.

Ve smyslu § 15 odst. 1 zák. č. 119/1990 Sb., pak soud téhož dne 8.11.1990 rozsudkem pod sp. zn. 1 Rtv 231/90 rozhodl v předmětné věci v hlavním líčení, a při nezměněném výroku o vině z rozsudku tohoto soudu ze dne 26.5.1977 sp. zn. 3 T 58/77 upustil podle § 24 odst. 1 tr. zákona od potrestání obv. A. I. Téhož dne nabyl rozsudek právní moci.

Pravomocným usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Olomouci ze dne 8.11.1990, sp.zn. 1 Rtv 231/90 byl porušen zákon v ustanovení § 1 odst. 1, 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, a v řízení, které mu předcházelo, v ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. řádu, ve znění účinném do 31.12.1993, v neprospěch obviněného A. I.

Podle § 2 odst. 5 tr. řádu, v tehdy účinném znění, orgány činné v trestním řízení postupují tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci a při svém rozhodování z něho vycházejí. Objasňují se stejnou pečlivostí okolnosti svědčící proti obviněnému i okolnosti, které svědčí v jeho prospěch, a provádějí v obou směrech důkazy, nevyčkávajíce návrhu stran. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumávat a všemi dosažitelnými prostředky ověřit všechny okolnosti případu.

Podle § 2 odst. 6 tr. řádu orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

Podle § 1 odst. 1 zák. č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, je účelem zákona o soudní rehabilitaci zrušení odsuzujících soudních rozhodnutí za činy, které v rozporu

s principy demokratické společnosti respektující občanská a politická práva a svobody zaručené ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních normách zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případů osob protiprávně odsouzených v důsledku porušení zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 uvedeného zákona o soudní rehabilitaci činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu také odporovalo jejich trestní stíhání a trestání.

Bývalý Vojenský obvodový soud v Olomouci v rámci rehabilitačního řízení konaného na návrh obv. A. I. podle uvedených ustanovení důsledně nepostupoval. Sice konstatoval, že se stíhaného skutku jmenovaný dopustil „z ryze náboženského přesvědčení“, tedy v důsledku svého svědomí a náboženského přesvědčení, když navíc neměl možnost výkonu vojenské služby se vyhnout, nicméně výrok o vině z odsuzujícího rozsudku ponechal zcela bez povšimnutí a soudní rehabilitaci obv. A. I. omezil toliko na výrok o trestu.

V této souvislosti je na místě připomenout závěry nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 11.3.2003, sp. zn. I. ÚS 671/2001, a navazující rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.5.2003, sp. zn. 15 Tz 67/2003 (odsouzení z roku 1953), s tím že předmětné závěry lze vztáhnout i na případ obviněného A. I., i když tento nastoupil základní vojenskou službu již za platnosti ústavního zákona č. 100/1960 Sb. Tento názor potvrdil ve svých následných rozhodnutích i Nejvyšší soud ČR (viz např. rozsudek ze dne 11.1.2006, sp. zn. 4 Tz 185/2005). Rovněž nelze pominout čl. 18 Všeobecné deklarace lidských práv a čl. 18 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (zákon č. 120/1976 Sb.).

V době, kdy se obviněný A. I. dopustil posuzovaného jednání spočívajícího v nenastoupení služby v ozbrojených silách, tehdejší Ústava Československé republiky svobodu svědomí vůbec nezmiňovala, v čl. 32 upravovala pouze svobodu náboženského vyznání, o které zároveň stanovila, že tato nemůže být důvodem k tomu, aby někdo odpíral plnit občanskou povinnost, která je mu uložena zákonem. Avšak podle názoru Ústavního soudu se maxima plynoucí z náboženské víry podílí na svobodě svědomí, která se řadí k tzv. absolutním přirozeným právům, jež nelze omezit obyčejným zákonem. Proto lze dovozovat, že i když nebyla svoboda svědomí v ústavě z roku 1960 explicitně uvedena, obviněný ji jako své absolutní právo aplikoval v podobě reálně projeveného osobního rozhodnutí diktovaného svědomím, na které se maximy plynoucí z náboženského přesvědčení podílely. Za to byl obviněný odsouzen v roce 1977 soudem, který přiměřeně svobodu svědomí nerespektoval za situace, kdy tehdejší právní řád neumožňoval alternativu k výkonu vojenské služby pro případ, kdy jejich výkon vedl k popření náboženského přesvědčení jednotlivce. Soud pak

pochybil, když přehlédl toto absolutní právo obviněného, jež je vyjádřeno rovněž v čl. 15 Listiny základních práv a svobod, a považoval shora popsané jednání obviněného za trestné.

Podle názoru Ústavního soudu vyjádřeného v nálezu ze dne 26.3.2003, sp. zn. Pl. ÚS 42/2002, je tomuto nutné podříditi výklad sebestarších trestně právních norem, je-li díky využitelnému procesnímu prostředku prováděným soudem dnes s důsledky pro posouzení trestního postihu osoby, tedy s důsledky zasahujícími do osobní sféry takové osoby, a tento nemůže být proveden bez ohledu na dnes platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu tak, jak jsou vyjádřeny v ústavním pořádku České republiky. Jen takto omezeně lze podle Ústavního soudu chápat kontinuitu se starým právem, jehož aplikace (zákonnost) je předmětem soudobého řízení.

Z konfrontace napadeného rozhodnutí s výše uvedenými závěry Ústavního soudu ČR i Nejvyššího soudu ČR je zřejmé, že rehabilitační senát bývalého Vojenského obvodového soudu v Olomouci, pokud v uvedených intencích nepřezkoumal rovněž výrok o vině trestným činem nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr. zákona, porušil zákon v ustanovení § 1 odst. 1, 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, a v řízení předcházejícím v ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. řádu, v tehdy účinném znění, v neprospěch obviněného A. I.

Navrhují proto, aby Nejvyšší soud:

- 1) podle § 268 odst. 2 tr. řádu vyslovil, že pravomocným usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Olomouci ze dne 8.11.1990, sp. zn. 1 Rtv 231/90, byl porušen zákon v ustanovení § 1 odst. 1, 2 zákona č. 119/90 Sb., o soudní rehabilitaci, a v řízení, které mu předcházelo, v ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. řádu, ve znění účinném do 31.12.1993, v neprospěch obviněného A. I.,
- 2) podle § 269 odst. 2 tr. řádu usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Olomouci ze dne 8.11.1990, sp. zn. 1 Rtv 231/90, zrušil, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu, a
- 3) dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. řádu a Okresnímu soudu v Olomouci přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [4 Tz 8/5015](#)